

Politiek en wetenschap

De vorige columnist, Henk van Alderwegen, heeft de pen doorgegeven aan Henri Goverde

De Europese Unie heeft Groot-Brittannië verplicht tot vernietiging van de oudere runderen in dat land. Wetenschappers konden een mogelijk verband tussen de gekke koeien ziekte en het overlijden van enkele Europeanen niet uitsluiten. Het EU-besluit laat zien hoe dramatisch de relatie tussen politiek en wetenschap kan zijn.

Het besluit van de Nederlandse regering om ook de 54.000 in Nederland aanwezige Britse kalveren te laten 'verwerken' komt als 'buiten proportioneel' over, althans in het licht van wat wetenschappers kunnen verantwoorden. Maar politieke besluiten worden nu eenmaal niet alleen door wetenschappelijke rationaliteit bepaald. Concurrentiepositie, handhaving vertrouwen in een exporterende bedrijfstak, alsmede misschien de wens om de Britse terughoudendheid tot de EU definitief te breken, vergen blijkbaar dat niet alleen wetenschappelijke inschattingen, maar ook angsten als politieke feiten worden verdisconteerd. Vandaar dat in het geval van het Britse rundvlees uitspraken op basis van de in de wetenschap gebruikelijke 95 procent zekerheidsmarge voor de politiek niet genoeg waren. Garanties van 100 procent zekerheid verschaft de wetenschap echter niet. Wie die zekerheid wil, moet bereid zijn elke prijs daarvoor te willen betalen. Uiteraard kan de politicus doen alsof de geldbuidel vermag wat de wetenschap niet kan, maar de beoogde rundervernietiging blijft mensenwerk. Zij is administratief en organisatorisch zeer waarschijnlijk niet foutloos uit te voeren. Het project duurt jaren! De aandacht van consument en media zullen bovendien verslappen. Het is niet realistisch te denken dat de gevraagde 100 procent garantie langs deze weg kan worden verkregen. Ongetwijfeld zal over enkele jaren een proefschrift over dit besluitvormingsproces verschijnen. De ware beleidswetenschapper kan zo'n casus toch niet laten liggen.

Uit het bovenstaande mag niet worden afgeleid dat ik er voor pleit, om in navolging van Plato een 'koning-filosoof' of conform De Saint-Simon, 'de intellectuelen' het politieke primaat in handen te geven. Weliswaar zijn wetenschappelijke en politieke activiteiten vaak inspirerend genoeg om ze beide te willen verrichten, zoals ik als universitair politicoloog-bestuurskundige en als D66-Statelid in Gelderland heb mogen ervaren. Maar deze activiteiten behoeven wel zeer uiteenlopende vaardigheden. Professionele vermenging van deze 'skills' kan de kwaliteit van de beoefening van elk van beide ambachten verminderen. Zo heb ik als statelid het politieke moment wel eens aan me zien voorbijgaan,

omdat ik te veel als wetenschapper de politieke arena zat te observeren. Anderzijds is het waar dat enige gezaghebbende deskundigheid politiek niet onvoordelig is. Met name deskundige ambtenaren pakken vanuit wetenschappelijke kring aangedragen correcties veelal goed op. Helaas heeft de politicus met wetenschappelijke deskundigheid zo wel invloed, maar die is politiek gesproken niet te verzilveren. De eer blijft dan toch vaak bij de beampten.

Evidente dramatiek noch persoonlijke ervaringen kunnen de verhouding tussen politiek en wetenschap voldoende duiden. Soms is ook een meer studieuze aanpak nodig. Zo heeft Hein Anton van der Heijden in zijn dissertatie 'Tussen wetenschap en politiek' (1990) de kruisbestuiving tussen wetenschapsgebieden als politologie, bestuurskunde, planologie en het rijksbeleid voor bestuurlijke organisatie en ruimtelijke ordening voor de periode 1973 - 1989 inzichtelijk gemaakt. De genoemde relatie is wederkerig en indirect, maar duidelijk aantoonbaar. Allerlei beleidsfeiten worden door wetenschappers geïnterpreteerd binnen hun kennisfonds (zie ook Nelissen e.a., Vernieuwing van bestuur. Inspirerende visies, 1996). Nieuwe noties en concepten worden ontwikkeld. En deze werken omgekeerd weer in op het beleid. Termen als 'afschrikking', 'agendabouw', 'netwerksturing' tonen dit wederzijdse doordringingsproces onmiskenbaar aan. Deze doorwerking geschiedt soms via opdracht-onderzoek aan universitaire en andere onderzoeksinstellingen, maar veel belangrijker is de doorwerking via academisch opgeleiden, die hun juist verworven kennis als beleidsmedewerker in de praktijk brengen. Ik acht deze getrapte invloed op politiek en bestuur van groter belang dan het beleids- of organisatie-advies dat wetenschappers in korte termijn vraagstukken afgeven.

Politici moeten daarom verstandig gebruik maken van wetenschappelijk onderzoek, bijvoorbeeld voor het ordenen en onderbouwen van vraagstellingen voor politiek debat, voor het formuleren van referentiekaders, voor het in kaart brengen van gevolgen van eventuele keuzen, voor opsporing van historisch relevante analogieën van hedendaagse politieke problemen, voor het faciliteren van beleidsexercities.

Dus gebruik de wetenschap niet om voor jou de keuze te bepalen of om de ijskastfunctie in een beleidsproces in te nemen. Laat wetenschappers geen louter legitimerend onderzoek doen en laat ze niet verhullen, wat onthuld moet worden.

Maar het allerbelangrijkste is dat de politicus er voor zorgt dat er voldoende toegang tot de kennisinfrastructuur blijft om huidige en toekomstige bewoners van Nederland te leren nadenken over hoe zij hun eigen en de maatschappelijke problemen kunnen aanpakken.

Henri Goverde is UHD-bestuurskunde (KUN) en bijzonder hoogleraar politicologie met aandacht voor landbouw- en milieuvraagstukken (LUW) en was voor D66 lid van PS Gelderland (1991-1995)